

Thökölly ifjúsága

Takács Tibor regénye

Tavaly jelent meg a Szegedről elszármazott Takács Tibornak Thökölly Imréről írt első regénye. Most — *Thökölly ifjúsága* címmel — a Móra Könyvkiadó jelentette meg a másodikát. Bár az első könyv — *A kaftános fejedelem* — a Gondolat-nál jelent meg, e hasábkon írt ismerettségünkben rámutattunk, hogy problematikája, hangvétele, egész belső világa miatt valójában mégis jellegzetesen ifjúsági regény. Ilyen tekintetben tehát nincs különbség a két könyv, a régebbi és az újabb között.

Természetesen: a Thökölly ifjúsága, mint a címe is mutatja, a nagy kuruc vezér fiatalaságát választotta tárgyául, szemben *A kaftános fejedelemmel*, mely Thökölly egész életútját bemutatta. Nem feltétlenül biztos persze, hogy az előbbi jobban érdekli a fiatalaságot, de hogy közelebb áll hozzá, az mindenesetre kétségtelen.

Mint a két könyv tárgya, a Thökölly ifjúsága időben jóval kisebb szakaszt fog át, mint *A kaftános fejedelem*. Cselekménye, konfliktusai is koncentráltabb, kompozíciója zártabb. Úgy is mondhatnánk — ha szabad ezeket a kifejezéseket így hasz-

nálni — a második regény drámaibb, az első epikusabb. Természetesen csak a cselekmény egyfajta megkomponálására utalunk ezzel, s nem azt akarjuk mondani, hogy a Thökölly ifjúsága izgalmasabb és lényegretörőbb, mint *A kaftános fejedelem*.

A történet középpontjában az ifjú Thökölly életének egyik nagy fordulata áll. Megrokkant, halálosan beteg apja hatalmas vagyonára Bécs ráteszi a kezét. A császári csapatok ostrom alá fogják Árva várát, ahol Imre gróf apja, Thökölly István él. A még szinte gyerek Imrénak — apja utasítására — Árva ből a megerősített Likava várába kell menekülnie. A császári csapatok azonban oda is eljutnak, s az ifjú Thökölly innen is tovább menekül, az egyetlen mentstér, Erdély felé.

Akár csak a korábbi Thökölly-regény, ez is hatalmas történelmi anyagra, imponáló tudásra épül. Az író biztosan mozog a korban, tárgyi világot és szellemét egyaránt jól ismeri. Nem idegenkedik a romantikától, de a túlzásokat mindenütt elkerüli.

A sikerült, színvonalas regény bizonyára népszerű ifjúsági olvasmánnyá válik.

L. M.

Ótó-ra várva

Szabadon, Samuel Beckett után

Személyek:
Idősebb
Fiatalabb
Sugárút-sarok. Lámpaosztó.
Szombat este. Idősebb a demizsont egyik kezéből a másikba cserélgetve. A játékok ismétlődik. Feltűnik Fiatalabb. Kezében ugyanolyan demizsont.

Idősebb (miközben a demizsont cserélgeti): Kutya nehéz. Elállt a karom.

Fiatalabb: Meghiszem. Tízliteres? Pusztamérgesi?

Idősebb: Zöldszilvái. S az?

Fiatalabb: Ez is.

Idősebb: Szakad le a karom.

Fiatalabb: Tegyük le.

Idősebb: Tegyük le. (Le-teszik.)

Csend

Idősebb: Ótó-ra?

Fiatalabb: Ótó-ra.

Idősebb: Tegnap is készt.

Fiatalabb: Tegnapielőtt is.

Idősebb: Örökké késik.

Csend

Fiatalabb: (nézi Idősebbet, majd a demizsont.) Tíz-et vett?

Idősebb: Tizenegyet. Tíz-et oda (a demizsont-ra mutat), egyet ide (a hasára mutat, kuncog).

Fiatalabb: (legyint): Én is.

Idősebb: Tegnap is itt várt?

Fiatalabb: Azt hiszem.

Idősebb: Nem ott a másik sarkon?

Fiatalabb: Mindegy. Itt is várunk, ott is várunk.

Idősebb: S nem jött.

Fiatalabb: Ma se jó?

Idősebb: Várunk. Az ember mindig vár.

Fiatalabb: Várjunk. (Üveget húz elő zsebéből). A várakozásra.

Idősebb: (ugyancsak üveget húz elő): Arra, hogy várunk.

Fiatalabb: Várunk az Ótó-ra.

Csend

Idősebb: A hármast?

Fiatalabb: Hármast.

Idősebb: Patak utca?

Fiatalabb: Patak utca.

Idősebb: Kilencvennégy szám.

Fiatalabb: Én is kilencvennégy szám.

Idősebb: Érdekes. Erre iszunk. (Isznak.) Ha megengedi: Kocsis.

Fiatalabb: Kocsis.

Idősebb: Kocsis János.

Fiatalabb: Kocsis János.

Idősebb: Érdekes —

huhh! Én is Ótó-ra, maga is Ótósa, én is Patak utca, maga is Patak utca, én is kilencvennégy szám, maga is kilencvennégy szám, én is —

huhh! — Kocsis János, maga is Kocsis János...

Huhh!... Mondja!

Fiatalabb: Mit?

Idősebb: Az apja is Kocsis János?

Fiatalabb: Apám is.

Idősebb: S az anyja? Kati?

Fiatalabb: Kati...

Szült Boros Kati.

Idősebb: Akkor — mondja: nem a fiam véletlenül?

Fiatalabb: Apám? (Nézi.) Mintha... Azt hiszem.... Erre iszunk.

Isznak.

Idősebb: (elnéz a sugárút-on): Ma se jó.

Fiatalabb: Úgy látszik.

Idősebb: El van bere-nálva.

Fiatalabb: Akkor most mit csináljunk? Kössük fel magunkat?

Idősebb: Vegyük a demizsont.

Felveszik

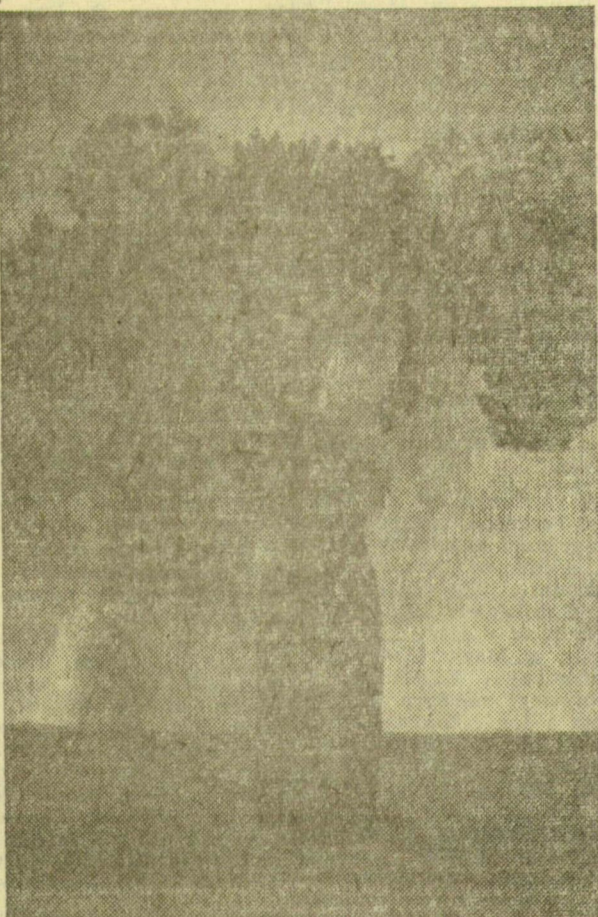
Fiatalabb: Menjünk?

Idősebb: Menjünk.

Nem mozdulnak. Nézik a sugárutat.

Művek és mesterek

Károlyi Lajos: Őszi rózsák

Aki Szeged festő-poétájának, Károlyi Lajosnak (1877—1927) lírai gyöngédségű művészetét vizsgálgatja, tapasztalhatja: itt egy olyan mesterről van szó, akinek alkotásaiban nincs dráma és szenvedély, mint Toronyainál vagy Kosztánál; de nincs fiatalos paraszti derű sem, mint Nyilasynál.

Károlyi rendkívül sok önarcképet festett. Ezekről egy aszketikus arcú ember tekint ránk, aki az élet örömeiről való szándékos lemondásban vélte megtalálni szellemének kiteljesedését. De gyakran kereste fel Újszeged jólevegőjű parkjait is, a hepe-hupás árterű Tisza-partot, vagy a város árvíz előtti utcáskáit, hogy sajátos szépségeiket ezüstös tónusokkal megörökítse. A tartózkodás nemes, tompa színek és a világos, levegős ábrázolás azok a fő jegyek, melyek alkotásait, így a most bemutatott, általa egyszerűséggel festett Őszi rózsák című művét is döntően meghatározzák. A virágokat, a természetnek e csodás ékszerait, Károlyi annyira szerette, hogy szinte eggyé vált velük. Így szelíd, elmélkedő lényének hő kifejezői lettek a csendéletek, melyeken — mint képünkön is —, egy-egy üvegbe dugott, keresetlenül elrendezett csokrot szívhez szólan jelenít meg.

Azonban nemcsak a virágokat és önmagát ábrázolta legtöbbször, nemcsak a helyi táj szépségeit fedezte fel, de megtalálta benne az embert is, a szenvedőt, a nyomorgót. Munkanélkülieket és koldusaszonyokat mutató képei, az egyre szilárdabbá alakult szociális érzéseit tanúsítják. Életműve azt bizonyítja, hogy jelentős egyénisége volt Szeged gazdag múltú képzőművészetének. Kortársai közül több helyi festő munkásságára hatott, de a ma élő szegedi művészek is megbecsüléssel ápolják és használják fel értékes örökségű hagyományait.

Sz. Z.

SZINTE GÁBOR

KANYARGÓS ÚT

KORMOS GYULA

ÖKRÖS LÁSZLÓ

A BICIKLI

Évekkel ezelőtt egy októbertől napra a hétházi gépállomás legfiatalabb traktorosa a község határában, kinn a térsz földjei közt, nehéz láncaltalpasával nekiment egy biciklinek és összetört. A bicikli annak a táblának a végében állt, az út szélén, egy akácfahoz támasztva, ahol a traktoros szántott. Öreg, kopott, kékszi-nű női kerékpár volt, legalább tíz-tizenöt esztendő. A traktoros, amikor a fordulónál közel ért hozzá, vigyázott, hogy a láncaltalpassal rá ne taposson. De a nagy gép valahogy mégis megbillent, s fellökte a biciklit, s aztán — még mielőtt a traktoros megállíthatta volna — láncaltalpaival egy pillanat alatt maga alá csavarta. A bicikli első kereké teljesen összemorzsolódott, a váza három helyen eltört, lánc több darabra szétszakadt.

A TRAKTOROS:

Azt se tudtam, kié a bicikli. Az út túlsó oldalán asszonyok szedték a répát. Kiabáltam nekik. Aztán egy öregasszony jött hozzám. Azt mondta, övé a bicikli. Megsajnálta a nénit, szegény nagyon kétségbe volt esve. Mondtam, a biciklit még meg lehet csináltatni. Nem is lesz olyan drága. Az árát majd én megfizetem. Vitesse csak el a kocsisokkal a műszerészhez.

AZ ÖREGASSZONY:

En nem is hallottam a traktoros kiabálását. A többiek szolták, menjek ki az úthoz, valami baja történt a biciklimnek. Gyorsan szaladtam kifelé, ijedtemben még egy répa is nálam maradt. Azzal mentem végig a földön, s akkor esett csak le a kezemből, amikor az úton megláttam a

összetört biciklit. Azt bizony a láncaltalpas alaposan elintézte. Tiszta romcs volt.

A traktorosra nem mondhatok semmit. Jólelkű fiatalember volt. Amikor látta, hogy sírok, vigasztalt. Azt mondta, megfizeti a javítást.

A BRIGÁDVEZETŐ:

A néné a biciklijével járt ki a földekre. A többieket kocsik hozták-vitték. A néné azért nem jött velünk, mert nagyon messze lakott az irodától, ahonnan a kocsik reggel indultak. Azt mondta, neki ez így könnyebb. Hamarabb eléri a földet, nem veszíti az időt járkálással. Mi mondtuk neki, hogy nem való már ilyen öreg asszonynak a bicikli. Leeshet róla, kezét, lábát törheti. De hiába beszéltünk. Most jár majd a kocsikkal, mint a többiek.

A MŰSZERÉSZ:

Hát kérem, azt a biciklit alaposan elintézték. Először nem akartam vállalni. Azt mondtam, nem tudok vele mit kezdeni. Könnyebb egy újat csinálni. De aztán megsajnálta a nénit. Könnyörgött, sirt szegény. Hatszáz forintért vállaltam a munkát. Megígértem, hogy két hét alatt elkészülök vele.

AZ ÖREGASSZONY

SZOMSZÉDASSZONYA:

Mondtam én, hogy ne lépjen be a térszbe. Minek kell egy öregasszonynak, hatvan éven felül, belépnie? Ahogy eddig megvolt itt nálam, valahogyan meglesz ezután is. Mos, fóz, vasal, kapálga a kert-

ben, mint eddig, tavasszal és ősszel kime-szeli a házat. Eddig is megélt abból, amit tőlem kapott.

De én hiába beszéltem neki. Konok egy öregasszony. Amit egyszer a fejébe vesz, nem lehet kibeszélni. Magyaráztam pedig, hogy rosszul teszi, ha irta engem és másokhoz csatlakozik. Szükségem van rá. Az uram is én is gyárba járunk, a két lányom iskolás. Nem győzők mindent egyedül csinálni.

Tíz esztendeje, amióta meghalt az ura, s olyan egyedül maradt, mint az újjam, ha baja volt, mindig én segítettem rajta. Ha beteg volt, gondoztam. Meleg ételt vittem neki. De mostanában mindig csak a térszre gondolt. Azt mondta, a nyugdíj miatt. Jó — mondtam neki — meglátjuk, mire megy a térszszel. Most összetörték a biciklijét. Hogy a traktoros kifizeti? Várjuk meg a végét. Az azonban biztos, hogy én nem adok rá kölcsönt az öregasszonynak. Egy fillért sem.

AZ ÖREGASSZONY:

Aznap éjszaka nem tudtam elaludni. Végiggondoltam az egész életem. Talán csakugyan igaza volt a szomszédasszonynak. Nem kellett volna a térszbe belépni. Mit várhatok tőle? Mi az a térsz? Ember az? Ha beteg leszek, eljön látogatába? Fóz nekem? Begyűjt a kályhába? Mint a szomszédasszony?

Ha az ember egyedül van, nagyon keserű az élet. Keresi a biztonságot, valami biztosat, amibe belekapaszkodhat, ha baj van. De nem találja sehol. A szomszédasszony eddig mindig segített. De segít-e majd ezután is? Hát a nyugdíj? Ha majd egyszer tényleg meglesz? Mit ér a pénz, ha az ember mellett nincs senki?

Egyedül maradtam és ezen már nem tudok változtatni. Ez a baj. Amióta meghalt az uram, egyre rosszabb minden. Mintha rákarna dőlni a ház Itt ez a bicikli is. Ki tudja, megkapom-e a csináltatás árát? Vagy ne is törődjek vele? Igazuk van

azoknak, akik azt mondják, öreg vagyok én már a biciklizéshez. Még talán jó is, hogy összetört. Így legalább biztosan nem ülök rá.

A MŰSZERÉSZ:

Ahogy kész lettem, üzentem a néninek. Már másnap itt is volt. Megsimogatta a biciklit, mintha az kutya lett volna. Szó se róla, szép volt a gép. Valóssággal újjávarázsoltam. A 600 forint nem is volt rá elég. Mondtam a néninek, 750 forint a javítás ára. Kevesebből nem tudtam kihozni.

AZ AGRONÓMUS:

Az öregasszony idejárt a nyakamra. Hogy üzenjek a traktorosnak a gépállomásra. Megmondom becsületesen, először elfelejtettem. Rengeteg dolgom volt akkor. Minden rámszakadt. Az elnök beteg volt, benn feküdt a kórházban. Kinek jutott volna eszébe az öregasszony összetört biciklijé? Vetni kellett, s még a kukorica sem volt leszedve.

Két nap múlva újra jött az öregasszony. Üzentem-e? Mondtam, nem olyan egyszerű ez a dolog. A traktoros a szomszéd faluban lakik. Várni kell. De a néné nyugodt lehet. Ha a traktoros megígérte, hogy fizet, akkor biztosan meglesz a pénz. Nem nincstelen emberek azok. Éppen most vettek egy autót.

Ha szigorúan vesszük, tulajdonképpen semmi közöm nem volt az üggyhöz. Az öregasszony és a traktoros dolga volt az egész. De megsajnálta a nénit. Talán kétszer vagy háromszor üzentem is a traktorosnak. Kész a bicikli, jöjjön, fizessen. Mi mást tehettem volna még.

A MŰSZERÉSZ:

Kérem, én nem tudtam hova lenni a csodálkozástól. Az öregasszony minden héten eljött. Néha kétszer is. Körüljárta a biciklit, nézegette és megsimogatta. Aztán békével elment.